

jaargang 46, nr. 3 oktober 2021 | prijs € 5,-

historisch tijdschrift

Pieter Kapenga

Verzet van een politieman

Luigi Gallie

Italiaan in Kampen

Freddy Schinkel

Veertig jaar fotograaf

Historische Vereniging voor de IJsseldelta Jan van Arkel

KAMPER KADEKRAAN
KEERT TERUG

PETER SIERKSMA

Mijnheer, dat weiger ik

Een politieagent in verzet

Het is 16 november 1942. Pieter Kapenga (1898-1982), hoofdagent in Kampen, wordt bij zijn korpschef geroepen voor een 'opdracht die zo onopvallend mogelijk moet worden uitgevoerd'. Het gaat om de deportatie van zijn Joodse stadsgenoten naar Westerbork. Kapenga weigert en komt terecht in Kamp Vught en daarna in Dachau.

Kapenga overleeft, maar hij spreekt er nooit meer over. Dit tot verdriet van zijn kleinzoon, de historicus en oud-*Trouw*-journalist Peter Sierksma. Nu, bijna tachtig jaar later, probeert Sierksma alsnog de religieuze en politieke achtergronden van zijn grootvaders weigering te achterhalen.

Peter Sierksma

studeerde algemene en vaderlandse geschiedenis te Leiden en werkte daarna als redacteur bij dagblad *Trouw* en de *IKON*. Sinds 2006 schrijft hij teksten in opdracht en publiceerde hij meerdere boeken over zorg en cultuur. In 2001 won hij de Herman Wekkerprijs voor zijn artikelen over Engelstalige literatuur en popmuziek.

'Op meeslepende wijze vertelt Peter Sierksma het verhaal van zijn grootvader, die als politieman weigerde om Joodse medeburgers te arresteren. Het laat de lezer kennismaken met de morele dilemma's waar ambtenaren tijdens de Tweede Wereldoorlog voor stonden.'

– Hinke Piersma, NIOD

VERSCHIJNT NOVEMBER 2021

€ 24,99

Paperback

Geïllustreerd

Ca. 256 pagina's

15,6 x 23,4 cm

ISBN 978 94 6249 824 2

NUR 689

Omslag: Suzan Beijer

Ten geleide

Soms stuit je op een mooi verhaal waar je niet persé op uit bent, maar dat een boeiende geschiedenis in zich draagt. In dit oktobernummer van het Historisch Tijdschrift (HT) brengen we een aantal in deze categorie.

Neem nu die kadekraan van Kampen die binnenkort terugkeert. De ontwerper is – op zijn zachtst gezegd – langsheen gekeken. Ene Fairbairn, maar hoe dat nou zat? In dit HT vertellen we over hem en ineens zit je in het hart van de industriële revolutie: het Engeland van de negentiende eeuw. Die kadekraan verbindt het rechtstreeks met Kampen, want Fairbairn ontwierp ze; die stalen en gietijzeren bruggen, treinen, stoommachines en schepen die we nu zo graag als erfgoed koesteren. En kranen dus. Ook de redactie had geen idee, maar Fairbairns verhaal 'laadt' zo'n reconstructie straks op de kade met een heerlijk oorsprongsverhaal. En daar zijn we nu eenmaal dol op bij HV Jan van Arkel.

De zoektocht naar de in Kampen

verzeild geraakte Italiaan Luigi Gallie, die onze jongste schrijver Jaïr van Dijk ondernam, is ook zo'n artikel. Het is niet alleen boeiend over Gallies trieste lot te lezen, je leert ook hoe zijn nageslacht - met donker haar en bruine ogen - verweven raakte in de 'echte' Kamper en Brunneper familielijnen. Zo loopt het leven dus, kronkelend van toeval en onvoorspelbaarheid. Het is de les van de geschiedenis dat niet overal een plan achter schuilt, dingen gebeuren soms gewoon.

Dit laatste geldt ook voor fotograaf Freddy Schinkel, wie kent hem niet? Ineens bleek hij veertig jaar een camera in zijn handen te hebben. Het is dat onze interim-voorzitter hem ernaar vroeg, anders was dat schip doorgevaaren. Vergis je niet: in Schinkels duizenden beelden sinds 1980 ligt Kampens en IJsselmuidens jongste geschiedenis besloten. Het topje van deze enorme ijsberg staat in dit nummer. Wees gerust, er komt nog veel meer.

Tenslotte volgen we Pieter Kapenga's kleinzoon Peter Sierksma in zijn reis door het verleden van zijn grootvader. Kapenga trok een lijn in het zand en overleefde ternauwernood de consequenties daarvan. De onverdraaglijke tragiek blijft: het hielp de Kamper Joden niet. Anderen deden gewoon wat hij weigerde te doen. Nederland weet zich nog altijd maar matig te verhouden tot deze pijnlijke kant van de oorlog; de massaliteit waarmee de Joden vanuit ons land naar de vernietigingskampen gingen. Slechts weinigen hebben echt geprobeerd er een stokje voor te steken en Kapenga was één van hen. Wat bezielde hem? Het antwoord op die vraag vinden we wellicht nooit meer, maar de zoektocht blijven ondernemen en de lessen die we ervan leren aan anderen overbrengen is belangrijk. Natuurlijk omdat het boeiende geschiedschrijving is, maar boven alles onze morele plicht.

De redactie

Mobiel en maritiem erfgoed in wandelroute

Kampen heeft nu een digitale wandelroute Mobiel en Maritiem Erfgoed. Deze route, opgenomen in het digitale aanbod van de Kamper Stadsgids-app, vertelt met de Stadsbrug als startpunt in drie windrichtingen de Kamper geschiedenis van mobiliteit: schepen, auto's, treinen, ofwel het vervoer van mensen en goederen van en naar de stad.

Deel 1 van de route is: stroomafwaarts langs de IJssel (over zeevaart en zeevaarhandel), deel 2 naar 'de overkant' (over trekvaart en spoorverbindingen) en de derde stroomopwaarts langs de IJssel

(over rivierhandel en het achterland).

De route geeft uitleg bij in totaal zeventien locaties en bevat enkele van de mobiel erfgoedverhalen die dit jaar in het HT zijn gepubliceerd, zoals het verhaal van garagebedrijf

Van den Noort aan de Oudestraat en de oorsprong van de familie Slurink en de Kamper bruine vloot. Om de route te downloaden: ga naar de Google Play Store of Apple App Store en zoek de app 'Kampen Stadsgids'.

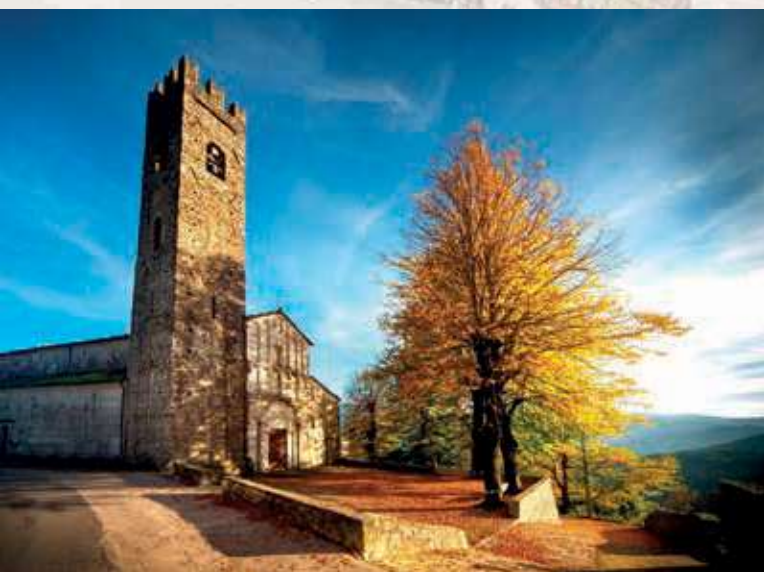

'Woeste Willem', de stoomlocomotief die in 1893 van de Spoorkade viel, is een van de verhalen die is opgenomen in de digitale wandelroute over Mobiel en Maritiem Erfgoed. (collectie Stadsarchief Kampen)

Inhoud

6 De kadekraan keert terug

De Kamper kadekraan – gesloopt in 1969 – keert terug. De kraan is een symbool van zeshonderd jaar maritieme bedrijvigheid en toont de veranderingen in het aanzicht van Kampen door de industrialisatie in de negentiende eeuw. Achter het ontwerp van de kraan schuilt bovendien het vergeten verhaal van een Britse gigant.

14 Een Italiaan in Kampen

Heet u Dillen, Van Dooren, Menage, De Groot, Lodewijk, Kabel, Nieuwenhuis of Van Dijk? Dan is de kans groot dat uw voorouderlijn ergens leidt naar Luigi Gallie, een Toscaanse vreemdeling die rond 1810 verzeild raakte in Kampen. Hij kreeg heel veel Kamper nazaten. Ook twee eeuwen later gaan onder hen nog boeiende verhalen rond over deze Italiaanse connectie. Jaïr van Dijk, zesde generatie achterkleinzoon van Gallie, ging op zoek naar de historische feiten.

22 Freddy Schinkel veertig jaar fotograaf

Fotograaf Freddy Schinkel zit veertig jaar in het vak. Hij was 15 jaar toen hij voor het eerst met zijn vader meeging, de IJsselmuiders krantencorrespondent Gerrit Schinkel (1922-2017). Freddy werd een uitzonderlijk fotojournalist, zijn oeuvre omvat ruim 300.000 beelden. HV Jan van Arkel brengt met anderen een boek en een expositie over Freddy Schinkels fotografie in maart en april 2022 in De Stadskazerne. Tot die tijd in HT een fotoserie als voorproefje, met in dit nummer het eerste deel: 1980-1988, Freddy's vormende jaren in zwartwit.

28 Het verzet van politieman Pieter Kapenga

Pieter Kapenga (1898-1982) ging de geschiedenis in als de enige politieman in Kampen die weigerde in de oorlog de Joden van huis op te halen. Hij moest het bekopen met zijn eigen deportatie naar Dachau. Hij overleefde het kamp en keerde terug. Voormalig Trouw-journalist en historicus Peter Sierksma, kleinzoon van Kapenga, schreef het boek *Mijnheer, dat weiger ik. Een politieman in verzet* waarin hij handelen en denken van zijn grootvader reconstrueert en analyseert. Op 16 november is de presentatie van zijn boek in de Stadskazerne en geeft hij een lezing. In het HT een voorpublicatie.

36 Runderlappen, maar dan anders

Neel Wijshake-Emmerik bespreekt ze in haar rubriek historische koken en bereidt ze opnieuw met een hedendaags tintje. Ze geeft uitleg en haar recept.

En verder

Fotoverhaal: vliegtuig op de IJssel	12
Aanvullingen en correcties	20
Fotoverhaal: onder burgemeesters (2)	38
Colofon	39
Adverteerders	39